XLIV

SEJM WALNY PIOTRKOWSKI
30 LISTOPADA – 19 GRUDNIA 1534 R.

WSTĘP

Deliberatoria w sprawie zwołania sejmu walnego do Piotrkowa na koniec listopada 1534 r. zostały wysłane z Wilna 1 września 1534 r.[1] Niespełna trzy tygodnie później dokonano ekspedycji listów i uniwersałów przedsejmowych, ogłaszających zwołanie sejmu na 30 listopada[2]. Król pragnął, aby sejm rozważył sposoby lepszej obrony państwa wobec niebezpieczeństw grożących ze strony Zakonu Niemieckiego (który chciał uderzyć na Prusy), Mołdawii, Turków i Tatarów. Należało też zaradzić niebezpieczeństwom wewnętrznym, powstałym na skutek rozprzężenia w kraju[3]. Wobec nieobecności króla, który zajęty sprawami litewskimi nieprzerwanie od lipca 1533 r. przebywał w Wilnie, osłabł wymiar sprawiedliwości. Mnożyły się mordy, napady i rozboje, dokonywane nie tylko przez poddanych Korony, ale i najezdników z państw ościennych. Dokonując dramatycznego (choć w dużej mierze uzasadnionego) opisu stanu państwa w listach przedsejmowych, monarcha chciał nie tylko skłonić szlachtę do zgody na najwyższe podatki, lecz także doprowadzić do zatwierdzenia korektury praw z 1532 r. Jej przyjęcie miało, w intencji króla, przyczynić się do przywrócenia sprawiedliwości i porządku w państwie[4]. W tym samym czasie król wystosował pismo do rewizorów korektury praw, polecając im, aby wszystkie swoje uwagi do projektu kodeksu prawa przedłożyli na sejmikach przedsejmowych i przez posłów przekazali sejmowi walnemu[5].

Sejmiki przedsejmowe odbyły się w okresie od 9 do 19 listopada 1534 r.[6] Zachowały się teksty instrukcji dla posłów ziemskich sejmików w Środzie[7] oraz w Proszowicach[8]. Wiadomo z nich, że szlachta wielkopolska niechętnie odnosiła się do korektury praw z 1532 r., sprzeciwiając się ostro niektórym zawartym w niej przepisom. Domagała się także od sejmu zmniejszenia ciężarów podatkowych, ponoszonych przez nią i jej poddanych oraz obciążenia przynajmniej częścią obowiązków finansowych duchowieństwa[9].

Sejm odbył się w dniach 30 listopada – 19 grudnia 1534 r.[10] Do jego dorobku ustawodawczego należą:

I. *Litterae universales contributionum publicarum in conventu Piotrcouiensi generali decretarum* MDXXXV°[11].

---

[1] AT, t. XVI/2, nr 450, s. 135; MRPS, cz. IV, vol. 3, nr 17622, s. 15.

[2] AT, t. XVI/2, nr 481, s. 185, nr 482, s. 186, nr 488, s. 196, nr 490, s. 197.

[3] Por. legację królewską na sejmiki przedsejmowe, ibidem, nr 512, s. 229-234.

[4] Por. W. Uruszczak, *Próba kodyfikacji*, s. 166 i n., gdzie obszernie został omówiony sejm 1534 r. i trudności związane z uchwaleniem korektury praw.

[5] AT, t. XVI/2, nr 489, s. 197.

[6] AT, t. XVI/2, nr 490–492, s. 197–199.

[7] AT, t. XVI/2, nr 572, s. 355–358.

[8] AT, t. XVI/2, nr 573, s. 358–361.

[9] Por. W. Uruszczak, *Próba kodyfikacji*, s. 169–171.

[10] Ibidem, s. 175 oraz W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 56, s. 137.

[11] Akt ten został wydany w Wilnie 21 stycznia 1535 r. Tekst przytaczamy za MK$_2$, t. 51, k. 12 v.–16 v., uwzględniając odmianki zawarte w AT, t. XVII, nr 40, s. 56. Druk urzędowy tego aktu znajduje się w B. Nar. Por. M. Cytowska, *Bibliografia,* nr 47, s. 73.

II. *Litterae universales contributionis ducillorum*[12].

III. *Mandatum Sigismundi primi regis Poloniae ad capitaneos super prorogatione statuti contra homicidas anno 1510 editi ad trium annorum decursum*[13].

IV. *Sigismundus primus rex Poloniae omnibus doctoribus et professoribus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis, qui per viginti annos lectioni publicae operam dederint, praerogativam nobilitatis et indigenatus confert*[14].

Dwa ostatnie akty, wydane później, wiążą się jednak bezpośrednio z sejmem piotrkowskim. Jego dorobek pominięty został w edycji *Volumina Legum.* Z uwagi na nieobecność króla w Piotrkowie niewiele też innych aktów tego sejmu zawiera Metryka Koronna[15].

---

[12] Wydany w Wilnie 21 stycznia 1535 r., wpisany do MK_2, t. 51, k. 16 v. W wydaniu uwzględniamy odmianki zawarte w AT, t. XVII, nr 41, s. 60.

[13] Tekst ten przechowuje Archiwum Państwowe w Krakowie, Inscr. castr. Crac., t. 48, s. 410, 411. W niniejszym wydawnictwie przedrukowujemy edycję AT, t. XVII, nr 76, s. 100–102.

[14] Tekst przytaczamy za *Codex Diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*, Cracoviae 1884, t. IV, s. 138-140, z którego korzystał J. Sondel w pracy: *Nadanie szlachectwa profesorom Uniwersytetu Krakowskiego przez Zygmunta I,* „Krakowskie Studia Prawnicze”, R. XXIV, 1991, s. 111–129. Wprawdzie akt ten wydany został w Wilnie 11 sierpnia 1535 r., i to w formie przywileju, ale powołuje się on na to, iż wydany został za radą i zgodą senatorów.

[15] MRPS, cz. IV, vol. 3, nr 17673-17678, 17683, 17725-17731, s. 17-20. Być może, iż z tym sejmem wiąże się także akt pt. *Edictum contra anabaptistas datum Cracoviae 27 Septembris anno 1535* (por. M. Cytowska, *Bibliografia*, nr 198, s. 134). Druk zachował się w B. Nar. pod sygn. TG XVIII, 2229.